

קטז:

שומע כעונה, האם השמיעה חשובה כאילו אמר בפיו, או שאמירת האומר חשובה כאילו אמר גם השומע, וכעין שליחות אלא שבמצוה צריך גם לשמוע (ואין זה כשאר שליחות שאין המשלח צריך להיות שם כלל).

וכתב להביא ראיה מסוגייתנו שהוא כעין שליחות, שאם נאמר שהשמיעה חשובה כאמירה, יקשה שאף אם היא כאמירה, מ"מ אינה עדיפה מהאומר בלחש, שאינו שומע את אמירתו (ומטעם זה כתב הבית הלוי שאי אפשר להוציא כהן אחר בברכת כהנים, משום שצריך לומר בקול רם), וממילא אין כאן 'סיפור יציאת מצרים', אלא 'אמירת יציאת מצרים', ומוכח שסיפור של חבירו חשוב כאילו הוא סיפר בעצמו, וכענין שליחות.

ו. רב אחא בר יעקב הוא דאמר מצה בזמן הזה דרבנן קסבר כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תיקון פירש רשב"ם, וכשם שבזמן שבהמ"ק קיים היה פטור, כך גם עתה פטור, ואינו מוציא אחרים ידי חובתו. וכתב הטורי אבן (מגילה כד. ד"ה מיהו) שמשמע לכאורה מדברי הרשב"ם שמה שתירצה הגמרא מצה בזמן הזה דרבנן, היינו שבזמן הזה סומא חייב מדרבנן, אף שבזמן הבית היה פטור לגמרי אפילו מדרבנן. ותמה על זה הטורי אבן, מדוע סברה הגמרא לומר כן שבזמן הבית שהכל היו חייבין מן התורה, סומא היה פטור גם מדרבנן, ובזמן הזה שהוא קל יותר, שכל ההגדה אינה אלא מדרבנן, סומא חייב מדרבנן. וע"ש שפירש כוונת הגמ' באופן אחר.

ז. הכי השתא בשלמא התם מדהוה ליה למכתב וכו' כתב רבינו דוד, שמכאן משמע שאין הלימוד מבין סורר ומורה גזירה שוה גמורה, שאם היתה גזירה שוה גמורה לא היה מועיל הדחיה שהוי ליה למכתב וכו', שהרי סוף סוף יש גזירה שוה. ולכך פירש שהגמרא מדמה רק לענין שבן סורר ומורה, שכשם שדורשים ממה שכתוב 'זה' שצריך לראות, כך הוא לענין סיפור יציאת מצרים, שצריך שיכול לראות את המצה. אולם ברשב"ם לא משמע כן, שכתב שרב ששת ורב יוסף לא גמרי, ומשמע שרב אחא בר יעקב סובר שסומא פטור מהגדה. וראה ברש"ש שהעיר כן על הרשב"ם, שמשמעות הגמרא שאינה גזירה שוה גמורה.

א. על שום ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים וגו' המשך הפסוק הוא 'ולא יכלו להתמהמה', והעיר הר"ן (כה: בדפיו) שמשמע שאם היו יכולים להתמהמה, היו מניחים אותן להחמיץ. והרי כבר היו מצווים ממצרים על אכילת מצה ואיסור חמץ. וביאר, שבמצרים לא היו מצווים אלא לאכול מצה בלילה וביום, ולמחר היו מותרים במלאכה ובחמץ. ולכך אילו יכלו להתמהמה, היו מחמיצים עיסותיהם לצורך מחה, לפי שלא הוזהרו כלל בבל יראה, אלא מפני שלא היה להם פנאי, נצטוו באכילת מצה לדורות זכר לאותה גאולה.

ב. בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו ברשב"ם נראה שגרס 'להראות' כמו שכתב הרמב"ם.

ג. חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים החתם סופר (דרשות ח"ב, רנ"ב, הובא בהש"פ בהקדמה למגיד) הביא קושיית הראשונים, מדוע לא תקנו ברכה על סיפור יציאת מצרים, והביא שיש מתרצים שהברכה כלולה בברכת 'אשר גאלנו'. ותמה החת"ס, מדוע אין מברכין זאת קודם ההגדה, כדי שיהא עובר לעשייתו. ותירצו שכשם שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כן צריך לראות את עצמו כאילו הוא היה מעובדי עבודה זרה, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו, ובלילה זו התחיל לעבוד את השם מתחילה במצוות הנוהגות בלילה זו. וא"כ, כשם שבטבילת גרים מברכין אחר הטבילה, כיון שאינו יכול לומר וצונו קודם הטבילה, כך גם קודם סיפור יציאת מצרים אינו יכול לומר וצונו, מפני שעדיין הוא בבחינת עובדי עבודה זרה, ורק לאחר הסיפור יכול לומר וצונו, ואז הוא כלול בברכת אשר גאלנו.

ד. ונאכל שם מן הזבחים ומן הפסחים בט"ז (או"ח סי' תע"ג ס"ט) הביא מהמהר"י ווייל, שאם חל פסח במוצאי שבת, צריך לומר 'מן הפסחים ומן הזבחים', לפי שאין חגיגה קריבה בשבת, וכן כתב המגן אברהם (שם סק"ל).

ה. מאן דאמר אגדתא בי רב יוסף אמרו רב יוסף בקהלות יעקב (כתבי קה"י החדשים סי' ק"ט) הביא דברי התוס' במגילה (ט): שהוכיחו מכאן שסומא יכול להוציא אחרים במצוה דרבנן. וכתב הקהלות יעקב שהנה יש לחקור בגדר